ئیسرائیل و ئێران.. عوسمان حاجی مارف

ئەو هۆکارە بنەڕەتیانەی کە بوونە هۆی زیاتر پەرەسەندنی بارگرژی نێوان ئیسرائیل و ئێران، دەرئەنجامی ئەو گێچەڵانە بوون کە ئیسرائیل دژ بە بوونی ئێران لە سوریا بەڕێوەی دەبرد، ئەم گێچەڵانەی ئیسرائیلیش کێشکردنی ئێرانە بۆ شەڕێکی فراوانی ناوچەیی.

دەیان ساڵە ناوچەکە توانیویەتی ژیان لەگەڵ ململانێی سێبەری نێوان هەردوو ئێران و ئیسرائیلدا بەسەر بەرێت. بەڵام هێرشی تۆڵەسەندنەوەی ڕاستەوخۆی ئێران بۆ سەر ئیسرائیل، وەڵامدانەوەی ئیسرائیل بۆی، زەنگێکی هۆشداری مەترسیدار دەرباری توندبونەوەی ئەو بارگرژیە بۆ ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست لێدەدا، ئەوەی لە ڕابردوودا وا بیردەکرایەوە مەحاڵە ئەو بارگرژیە بتەقێتەوە، بەڵام ئەو هێرشانەی بەرامبەر یەکتر نمایشیان کرد، پەیامێکی وەهای ڕاگەیاند، کە هەندێ لێکدانەوە پێیان وایە، ئەو تەقینەوەیە لە هەر ساتێکدا بێت، ئەگەری ئەوەی هەی□ ب□ب□تە واقیع، بەم شێوەیە ململانێی سێبەری درێژخایەنی نێوان هەردوو وڵات بەئاشکرا ڕوویدا.

ئەو باوەڕەش کە جەخت دەکات لەسەر ئەوەی ئەم ململانێیە ناتەقێتەوە، لە لایەک لەسەر بنەمای ئەو ئاراستەیەی کە ئەمریکا ڕێگە نادات شەڕی ئیسرائیل و ئێران هەڵبگیرسێت، هەروەها لە ئاستی دنیاو ناوچەکەدا بە هیچ جۆرێک لایەنگری بۆ ئەو شەڕە لە ئارادا نیە، ئێرانیش لەئێستادا بەرژەوەندی نیە بچێتە شەڕێکی گەورەی ناوچەییەوە، چونکە شەڕێکی لەو شێوەیە، ئێرانی دەکێشایە ناو ململانێەکی بێکۆتایی وێرانکارو مەترسیدار، بۆ سەر دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی.

خولقاندنی شەڕێکی فراوانی ناوچەیی گێژاوێکە تەنها ئیسرائیل بە نوێنەرایەتی ناتانیاهۆ بەدوایەوەیە، ئەوەش بۆ دەرچون لەو قەیران و بنبەستیانەی لەناو غەززەو لە ناوخۆی ئیسرائیلدا دەرگیری بووە، دەنا هیچ ووڵاتێک بە ڕەچاوکردنی ئەو ئاڵوگۆڕانەی لە ناوچەکەدا پێشبینی دەکەن، روودانی ئەو شەڕە لە دژی بەرژەوەندی خۆیان و دژ بە گەڕانەوەی سەقامگیری بۆ دامەزراندنی سەرمایەگوزاری لە ناوچەکەدا دادەنێن. هەرچەندە وڵاتانی ناوچەکە تاڕادەیەکی گونجاو سەرکەوتوو بوون لە دا□□اندنی خۆیان لە کاردانەو□ و ڕووبەڕووبوونەوەی نێوان ئێران و ئیسرائیل، بەڵام لە بەردەم ئەگەری توندبوونەوەی دەورەیەکی دیکەی ململانێدان کە مەترسی بۆ سەر ئاسایشی ناوچەکە

دەهێنێتە ئاراوە.
لەهەرحاڵدا ئەو گۆڕانكارییەی لە ململانێی ئێران و ئیسرائیل بە وڵاتانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بارگرژییەكی مەترسیداری نیشاندا، بەو مانایەی كە پێویستە ئەو وڵاتانە خۆیان ئامادە بكەن بۆ مامەڵەكردن لەگەڵ ئەگەری سیناریۆی شەڕی ئیسرائیل و ئێران، نەك بەردەوام بن لە گرەوكردن لەسەر ئەوەی كە ئەم شەڕە ڕوونادات.
لە هەمان كاتدا ترسی ئەوەش هەیە كە دەیان ساڵەی دوژمنایەتی ئیسرائیل و ئێران، بەجیا لەوەی لێكدانەوەكان و دۆخەكە ئەوە نیشان ئەدات، كە ئەگەری ڕوودانی ئەم شەڕە بە دور دەبینرێت، بەڵام لێكدانەویەكتش هەیە، ڕەتی ئەوەش ناكاتەوە كە ئەم ململانێیە لەدەست دەرچێت و بگۆڕێت بە شەڕێكی هەمەلایەنە، بەتایبەتی كە سوپای ئیسرائیل هێرشە دڕندانەكانی بەسەر غەززە بەردەوامە.
ساڵانێكە ئیسرائیل و ئێران شەڕی بە وەكالەتیان ئەنجامداوە، تاران تۆڕێكی میلیشیای هاوپەیمانی لە سەرانسەری ناوچەكەدا دروستكردووە، كە هێرشەكانیان ئاراستەی ئیسرائیل كردووە، لە بەرامبەریشدا گومانی كوشتنی زانایانی ئەتۆمی لە ئێراندا هەیە و سەدان هێرشی ئاسمانی دەستپێكردووە لەسەر هێزەكانی ئێران و هاوبەشە چەكدارەكانیان بەتایبەت لە سوریا، سەبارەت بەو سیناریۆیانەی كە ئیسرائیل بەرنامە ئەتۆمییەكەی ئێران بكاتە ئامانج، بەشێوەیەكی بەرچاوە.
ستراتیژی ئێران لەسەر بنەمای بەكارهێنانی تۆڕی میلیشیاكانی خۆی، هەوڵیداوە بە دەركردنی ئەمریكا لە ناوچەكە و فشارخستنە سەر ئیسرائیل، لە هەمان كاتدا دەیەوێت خۆشی لە شەڕەكە دوور بخاتەوە.
تاقمەكانی سەر بە ئێران لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، بریتین لە حەماس و جیهادی ئیسلامی لە غەززە، حزبوڵڵا لە لوبنان، حوسییەكان لە یەمەن و چەند گروپێكی چەكدار لە عێراق و سوریا، و وەك هێڵی پێشەوەی بەرگری ئێران كاردەكەن.
ئێران لە ڕێگەی ئەم میلیشیایانە سەركەوتوو بووە لە كێبڕكێ لەگەڵ زلەهێزە تەقلیدییە ناوچەییەكان لە ناوچەكەدا، بەو پێیەی پشتیوانی ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆی زیاتر لە ٢٠ گروپی چەكدار دەكات، كە زۆرینەیان واشنتۆن بە تیرۆریست پۆلێنی كردون.
خاڵێكیش كە پێویستە بە هەند وەریگرین، ئیسرائیل توانای ئەوەی نییە بە تەنیا بچێتە ناو ئۆپەراسیۆنی شەڕێكی فراوانی ناوچەییەوە، بەڵكو پێویستی بەیارمەتی ئەو هێزەی ئەمریكا دەبێت كە لە كەنداو جێگیركراون، بەڵام ئیدارەی ئەمریكا ئامادەیی نیشان نەداوە بەشداری هەر پرۆسەیەكی شەڕی فراوان لەوجۆرە بە پشتیوانی لە ئیسرائیل بكات.

گورزی ئێران ئەوەی پشتڕاست کردەوە کە پڕۆژەی پاراستنی ئیسرائیل هێشتا پشت بەو زلهێزانە دەبەستێت کە لەڕووی سیاسی و ئەمنی و سەربازییەوە سپۆنسەریان کردووە، بەتایبەتی بە دەستێوەردانی ئەمریکا و بەریتانیا لە خستنەخوارەوەی زۆربەی ئەو مووشەک و فڕۆکە بێفڕۆکەوانانەی کە لەلایەن ئێرانەوە هەڵدەدرێن.

دوای هێرشە موشەکییەکانی ئێران بۆ سەر ئیسرائیل، ناتانیاهۆ دەگەڕێتەوە بۆ گێڕانەوەی وێناکردنی ئیسرائیل وەک “قوربانی”، بۆئەوەی شەرعییەتێکی نوێ لەناو ئیسرائیل بەدەستبهێنێت و هاوسۆزی بۆ خۆی بگەڕێنێتەوە، بەتایبەتی لەلایەن ئیدارەی ئەمریکاوە، بەڵام بەگشتی وەها دێتەبەرچاو کە ناتانیاهو شەرعییەت و متمانەی خۆی لەدەستداوە بە تایبەتی دوای شکستی ستراتیژی لە غەززە.

بۆیە ئەو پرسیارە دێتەپێشەوە کە سەرۆک وەزیرانی ئیسرائیل لەم کاتەدا تا چەند سوودی لە لێدانی ئێران وەرگرتووە بۆ گەڕاندنەوەی وێنایەکی ئەرێنی لە ئاستی ناوخۆیی و دەرەکیدا، بەتایبەت کە هەمیشە بزووتنەوەی حەماس خۆی بە ئێرانەوە گرێداوە، هەڵبەتە پاکتاوکردنی خەڵکی غەززە هەلی کردنەوەی هیچ دەرگای شۆردنەوەی ریسوایی بۆ ناتانیاهو نەکردۆتەوە، دوای وەستانی شەڕی داگیرکاری غەززە، ناتانیاهۆ وەک تاوانبارێک لە بەردەم دادگادا ڕووبەڕوو دەبێت.

هەروەها ڕۆژنامەی ئەمریکی نیویۆرک تایمز ئاماژەی بەوەدا کە بایدن لەبەرامبەردا متمانەی بە نەتانیاهۆ لەدەستداوە، بە شێوەیەکی تایبەت نیگەرانی خۆی دەربڕی سەبارەت بە هەوڵەکانی نەتانیاهۆ بۆ ڕاکێشانی ئەمریکا بۆ ناو شەڕێکی فراوان.

وەڵامدانەوەی ئیسرائیل بۆ هێرشی ئێران بەپلەی یەکەم پشت بەستن بووە بە هەڵوێستی ئەمریکا و حیساباتی واشنتۆن و جۆ بایدن، بەڵکو حساباتێک بۆ دۆخەکە بکەن، ئەوەش لە هەستیاری دۆخی ناوچەکەوە دەست پێدەکات تا دەگاتە حیساباتی هەڵبژاردن لە ئەمریکا، بەڵام بایدن لە پەیوەندییەکی تەلەفۆنیدا هۆشداری داوەتە ناتانیاهۆ کە ئەمریکا لەگەڵ ئیسرائیل بەشداری لە هێرشی پێچەوانە بۆ سەر ئێران ناکات.
لەکاتێکدا ئەمریکا لە پەیوەندی بەردەوامدایە لەگەڵ ئێران، لە ڕێگەی بەشی بەرژەوەندییەکانی باڵیۆزخانەی سویسرا و جەخت لەوە دەکاتەوە کە کۆنترۆڵنەکردنی ململانێکان ڕەنگە ببێتە هۆی دروستبوونی دۆخێکی کارەساتبار لە ناوچەکەدا، بەرپرسانی ناوچەکە هۆشداری دەدەن لەوەی کە پەرەسەندنەکان ڕەنگە ببێتە هۆی جەنگێکی بەرفراوان.

ئەوەی پێویستە ئاماژەی پێبدەین چارەنووسی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست لەم دۆخەی بارگژی ئێستای نێوان ئێران و ئیسرائیل، ئەتوانین بڵێین

بەجۆرێک لە هەوادا هەڵواسراوە، تا هێرشەکانی ئیسرائیل بەسەر غەززە بەردەوام بێت، بەشێک لە ئیسرائیلیەکان بیر لەوە دەکەنەوە کە چ وەڵامێکی تر بە هێرشەکەی ئێران بکەنە ئامانج، ئەگەرەکانی دووبارەبوونەوەی وەڵامدانەوەی ئیسرائیل بە هێرشەکانی ئێران، ئاماژە بەوە ئەدا کە گوایە بیر لەوە دەکەنەوە، لەوانەیە هێرشی ئاسمانی بە سەر بنکە سەربازییەکان یان بارەگاکانی حکومەت، یان هێرشکردنە سەر بارەگاکانی سوپای پاسدارانی ئێران لەخۆ بگرێت.
لە کاتێکدا ناتانیاهو و بەرپرسانی ئیسرائیل داوای دەستپێکردنی هێرشێکی گەورە بۆ سەر ئێران دەکەن کە ڕەنگە بەرنامە ئەتۆمییەکەش لەخۆ بگرێت، بەڵام بەگشتی ئیسرائیلییەکان جۆری هێرشەکانی ئێران بە سەریان، بە سەرکەوتن بۆ خۆیان ئەژمار دەکەن، دوای ئەوەی نزیکەی هەموو مووشەک و فڕۆکە بێفڕۆکەوانەکانی ئێران خراونەتە خوارەوە بەبێ ئەوەی هیچ کاریگەرییەکی بەرچاویان هەبێت. بەگشتی دەتوانم ئەوە بڵێم لە گەڵ هەر بارگرژی و بوونی دۆخێکی دژواردا، هەڵگیرسانی شەڕی گەورەی نێوان ئێران و ئیسرائیل بەدوور دەزانم.
لەبەر ڕۆشنایی هەڵوەستە نێودەوڵەتییەکان و نەبوونی جۆش و خرۆشی ئەمریکا بۆ پەرەسەندنی شەڕەکە، ئیسرائیل خۆی لە دووڕیانەکەدا دەبینێتەوە کە ڕاگرتنی لێدان لە ئێرانیان یان دواخستنی، نە گونجاندنە بۆ ئەوەی کە ناتانیاهو لەگەڵ بارودۆخی ئێستادا خۆی ڕێکبخات، چونکە دواتر سەختە بۆی بتوانێت شەڕێکی گەورە بخولقێنێت کە ئومێدی دەرچوونیەتی لەو قەیرانەی بەرەوەیەتی.
ئیسرائیل بە لاوازترین ساتەکانی خۆیدا تێدەپەڕێت، هاوسۆزی ڕەوتی شەڕی غەززە و بەرەی ناوخۆ هەڵوەشاوەتەوە، هەروەها هیچ کۆدەنگییەکی سەربازی و سیاسی ئیسرائیل لەسەر لێدانی کونسوڵخانەی دیمەشق نەبوو، بەڵکو وەک شکستێکی تر بۆ ناتانیاهو تۆمار کرا.
ئەم هێرشانە ڕوبەڕوبونەوەکانی نێوان ئێران و ئیسرائیلیان لە سێبەر و لە ڕێگەی بە وەکالەتەوە هێنایە دەرەوە، بە ئاشکرا ئیسرائیل هەوڵئەدات بیکاتە شەڕێکی ڕاستەوخۆ لە بەرامبەر یەکتردا.
ئەو ڕێگایانەی کە ماونەتەوە بۆ ڕزگارکردنی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست لە سیناریۆیەکی کارەساتبار، لە ڕێگەی ڕێکخستنی ناڕەزایەتی جەماوەری بەرفراوانی جیهانییەوە هەوڵدانە بۆ ڕێگرتنی تەواوی ئەگەرەکانی ڕودانی شەڕی فراوان لە ناوچەکەدا، وەستانی داگیرکاری ئیسرائیل بەسەر فەلەستین، هەڵوەشانەوەی میلیشیاکان، دامەزراندنی دەوڵەتی فەلەستین،...
ئەوەی لەم نێوەشدا بە گشتی بە ئارامی لە ناوچەکە، دەبێت حساباتی جدی لەسەر بکرێت، پێویستی بە ئاڵوگۆڕێکی جدی هەیە لە پێکهاتەی هەردوو حکومەتی ئێران و ئیسرائیل، هەتا ئەگەر لە ڕێگای

چاکسازیشەوە بێـت لە گۆڕانـی ئـارایشی پێکهـاتەی هەر دوو ئەو حکومەتەدا، ئەتوانێ ڕێگایەک بێت بۆ کۆتایی هێنان بە دۆخی جەنگ و ناسەقامگیر کە دوو دەیە زیاترە ناوچەکە تیا غەرق بووە.